

УДК 330.341.4

Ковальова О. В., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

СТРУКТУРНА ПОЛІТИКА ЯК МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ

У статті розкрито теоретико-методичні засади визначення сутності й значимості структурної політики як механізму здійснення трансформацій економіки. Охарактеризовано зміст поняття «структурна політика» у взаємозв'язку з такими важливими аспектами економічної системи як організаційно-економічне середовище, інституційне середовище структурної політики. Наведено наукові положення, які характеризують визначення структурної політики як механізму забезпечення перетворень в економічній системі ринку, реалізації економічного курсу держави.

Проаналізовано еволюцію теоретичних основ структурної політики та її взаємозв'язок з процесами розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Визначено у цьому контексті загальну роль трансформацій як чинника руху до нової якості. Висвітлено аспекти еволюції розуміння ролі структурної політики представниками різних економічних шкіл, від А. Сміта до сучасників. Запропонована конструкційна схема взаємозв'язків у середовищі здійснення структурної політики. Сформульовано наукове обґрунтування відмінностей взаємозв'язку між поняттями «структурна політика» та «структурні трансформації».

Ключові слова: структурна політика, структурні трансформації, економіка, економічна система, продуктивні сили, виробничі відносини.

Ковалева О. В., кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина

СТРУКТУРНАЯ ПОЛИТИКА КАК МЕХАНИЗМ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ТРАНСФОРМАЦИЙ ЭКОНОМИКИ

В статье раскрыты теоретико-методические основы определения сущности и значимости структурной политики как механизма осуществления трансформаций экономики. Охарактеризованы содержание понятия «структурная политика» во взаимосвязи с такими важными аспектами экономической системы как организационно-экономическая среда, институциональная среда структурной политики. Приведены научные положения, характеризующие определения структурной политики как механизма обеспечения преобразований в экономической системе рынка, реализации экономического курса государства.

Проанализирована эволюция теоретических основ структурной политики и ее взаимосвязь с процессами развития производительных сил и производственных отношений. Определена в этом контексте общая роль трансформаций как фактора движения к новому качеству. Освещены аспекты эволюции понимания роли структурной политики представителями различных экономических школ, от А. Смита до современников. Предложена конструкционная схема взаимосвязей в среде осуществления структурной политики. Сформулировано научное обоснование различий взаимосвязи между понятиями «структурная политика» и «структурные трансформации».

Ключевые слова: структурная политика, структурные трансформации, экономика, экономическая система, производительные силы, производственные отношения.

Kovalova O., Candidate of Economic Sciences, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economy", Kiev, Ukraine

STRUCTURAL POLICY AS A MECHANISM FOR THE TRANSFORMATION OF THE ECONOMY

The article deals with the theoretical and methodological principles of determining the essence and significance of structural policy as a mechanism for the implementation of economic transformations. The content of the term "structural policy" in relation to such important aspects of the economic system as the organizational and economic environment, the institutional environment of structural policy is characterized. The scientific positions, which characterize the definition of structural policy as a mechanism for providing transformations in the economic system of the market, realization of the economic course of the state, are presented.

The evolution of theoretical foundations of structural policy and its interrelation with the processes of development of productive forces and industrial relations are analyzed. In this context, the general role of transformations as a factor of motion for a new quality is defined. The aspects of evolution of the understanding of the role of structural policy by representatives of various economic schools, from A. Smith to contemporaries, are covered. The structural scheme of interconnections in the framework of realization of structural policy is offered. The scientific substantiation of the differences of the relationship between the notions of "structural policy" and "structural transformations" is formulated.

Keywords: structural policy, structural transformations, economy, economic system, productive forces, industrial relations.

JEL Classification: E 20, E 44.

Постановка проблеми. Структурна політика як механізм структурної перебудови чи трансформації економіки, забезпечує формування відповідного організаційно-економічного середовища. Організаційно-економічне середовище – це внутрішня будова системи чинників, які забезпечують реалізацію цілей, задоволення потреб, формування мотивації до ефективної поведінки економічних агентів. Також вважаємо, що інституційне середовище структурної політики – це особлива система взаємовідносин і забезпечуючих елементів, які формують умови, ресурси інтелекту для розробки засад, а також реалізації заходів стратегії державного управління. Теоретичні ж засади розуміння інституційної політики щодо економіки включає аналогічну постановку змісту її визначення, але з урахуванням інституційних факторів

економічного змісту. Сама структурна політика і механізм, задіяний державою для втілення у практику стратегії або ж визначеного економічного курсу з метою прискорення соціально-економічного розвитку, проведення якісних структурних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку структурних трансформацій в сучасному світі досліджують представники нового напрямку економіко-управлінської думки під назвою «економічна транзитологія», серед яких: Н. Гражевська [1], В. Бодров [2], В. Геєць [3], Л. Шинкарук [4], Ю. Лупенко [5], Ю. Лопатинський [6], А. Чухно [7], Є. Кирилюк і А. Процаликіна [8] та інші вчені. Цією теорією сформовано бачення явища транзитивності економік, зокрема в глобальному вимірі. Досліджується спосіб виробництва і організація господарського

життя країн, які змінили модель економічного устрою в результаті структурних трансформацій. Предмет дослідницької уваги у згаданому напрямі досліджень – процес економічної трансформації, а об'єкт – економіка країни, зокрема галузеві особливості зміни її організаційної структури. Представники «економічної транзитології» обґрунтовано висловлюють думку про те, що структурна трансформація передбачає, спрямовано забезпечує, стимулює модернізацію, якісне оновлення. Хоча зауважимо, що процес трансформаційного оновлення у результативності, дієвості структурної політики залежить від інституційного фундаменту, якості управлінських рішень та ресурсів, задіяних у цьому процесі і тут у кожній країні свій шлях, і часові рамки його проходження від однієї моделі до іншої. Вирішальну роль відіграють традиції, звичаї, ставлення до праці й спосіб реалізації структурної політики.

Формулювання цілей дослідження.

Метою даної статті є розкриття теоретико-методичних положень і визначення суті структурної політики як механізму здійснення трансформацій економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суспільні науки, включаючи економіку, соціологію, менеджмент, є зокрема продуктом процесу, стану і мотивацій людського світосприйняття, тому теоретико-методологічні основи структурної політики витікають із пріоритетів еволюції соціуму, держави, а її дія визначена розвитком продуктивних сил і виробничих відносин. Окремий методологічний аспект визначення сутності структурної політики становить теорія структурних трансформацій, які з одного боку є наслідком здійснення структурної політики, а з іншого – підставою для її розробки-реалізації.

Багато хто з науковців обґрунтовано вважає, що удосконалення суспільно-економічних відносин, науково-технічний прогрес є похідними від процесу трансформації економічних систем. З цією

позицією можна погодитися, адже будь-яка зміна структури, механізму перерозподілу землі, праці і капіталу, а також їх взаємодії, спонукає людство до пошук-втілення інновацій покращення умов життєдіяльності. І це ніяким чином не залежить від способу трансформації.

Пізнання економічних процесів, які оцінювалися дослідниками на різних етапах розвитку людської цивілізації, сформувало наукові підходи до визначення змісту, характеристик структурних трансформацій та їхньої ролі. Характеристики та роль структурних трансформацій в економіці завжди були представлені виходячи з тієї моделі економічного механізму, способу виробництва, який визначався як науково-обґрунтований пріоритет. На його втілення зокрема мала спрямовуватися, за ствердженнями науковців-сучасників і структурна політика. Головною ж метою завжди було економічне зростання. Наприклад: А. Сміт [9] рушійною силою «багатства народів» вважав вільний ринок, який «невидимою рукою» здійснить саморегулювання, у тому числі й структурні трансформації, а конкуренція забезпечить збалансоване задоволення потреб; Д. Рікардо [10] вибудовував бачення економічного порядку через обґрунтування ролі капіталу – землі, відносин власності; Ф. Кене [11] – системною залежністю умов життєдіяльності людини від фактора сільського господарства; К. Маркс [12] – справедливий, рівнозначний перерозподіл благ і урівноваження значимості праці та капіталу у побудові механізму перерозподілу вартостей; в теорії Дж. Кейнса [13] вирішальну роль надано державному регулюванню економіки, яке забезпечує узгодження структурної політики з необхідністю здійснення трансформацій економіки; представники постіндустріальної економічної думки, зокрема неокейнсіанства, неінституціоналізму, вбачають трансформації безумовною необхідністю, глобальним за значимістю процесом, який за тих чи інших

інституціональних умов зберігає для людства вижити.

Обґрунтування необхідності структурних трансформацій як способу забезпечення якісних змін, складають аспекти теорії економічного зростання У. Ростоу [14], превалює гіпотеза про те, що структурні перетворення економіки, об'єктивно-справедливий перерозподіл ресурсів, активізація науково-технічного прогресу й сприятливе економічне середовище є головними, необхідними передумовами економічного зростання. Загалом в тріаді понять «структурні трансформації», «структурна політика», «економічне зростання», задіяний принцип взаємозалежності, тому тут не йде мова про те, що є первинним – це визначається ситуативно. Сьогодні теоретичні положення структурних трансформацій, а значить і структурної політики, розробляються на міждисциплінарних принципах. Це надає теоріям проблеми статусу всеохоплюючого пізнання структурної політики, ідеології державного управління економікою.

Пізнання теорії структурних трансформацій, ідеології структурної політики, відбувалося у контексті еволюції способу виробництва – взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Визначення цього процесу сформовані класичною економічною теорією, фізіократичною доктриною, ідеологією меркантилізму, марксизму, інституціоналізму

та неоінституціоналізму, кейнсіанством та неокейнсіанством, технократичною доктриною, концепцією постіндустріального, інформаційного суспільства. У кожному з цих наукових бачень сутності, процесу, засад структурних трансформацій, обґрунтовано особливий підхід, згідно з наявним у певну епоху методологічним апаратом наукового пошуку, науковими надбаннями минулого. Проте сьогодні наука дійшла висновку, що структурні трансформації – це постійний, перманентний процес, який передує якісним змінам, він зумовлює структурну політику економічного зростання.

За наслідками структурної політики в економіці й організації формуються засади економічного порядку, система соціально-трудових відносин. Структурна політика втілюється сформованим організаційним механізмом, створює актуальні передумови для структурних трансформацій економіки. Логіка такого теоретико-методологічного висновку очевидна, визначена структурною політикою формування організаційно-економічного середовища. Дією організаційного механізму структурної політики забезпечується становлення, збалансування структури економіки держави, або ж окремої галузі. Наприклад, враховуючи специфіку аграрного сектора, необхідно вести мову про особливу структурну політику, галузевий механізм, які представлені у відповідному економічному середовищі.

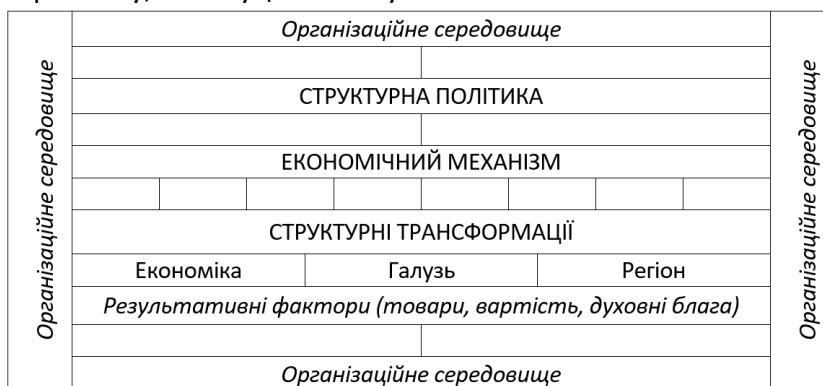

Рисунок 1 – Схема взаємозв'язків у середовищі структурної політики

Джерело: сформовано автором на основі теоретико-методичних узагальнень

Конструкційна схема взаємозв'язку структурної політики, економічного механізму, організаційного середовища і структурних трансформацій, представлена на рис. 1.

Наведена схема взаємозв'язків у здійсненні процесу структурної політики і трансформацій є узагальненою, проте на практиці в дію вступає розроблений інструментарій з орієнтацією на досягнення визначеної мети структурних трансформацій, яка не завжди стає досяжною. Структурна політика та її процесний ефект – структурні трансформації, традиційно спрямовується на реалізацію стратегічних пріоритетів, усунення дисбалансів, урівноваження інтересів суб'єктів господарювання, держави, учасників споживчого ринку таким чином, що здійсненням заходів структурної політики забезпечуються організаційні й структурні перетворення, метою яких є науково-технічний прогрес.

Вважаємо, що структурна політика включає заходи організуючого плану – формування складу об'єкта впливу та вбудовування його в ринок. Прикладом є структурна політика розвитку аграрного сектора при переході від командно-адміністративної економіки до ринкової, здійснення активної політики стимулювання підприємництва. Стосовно розвитку підприємництва як функціональної бази ефективності ринку, то тут методологічно необхідно виділити специфіку, напрями структурної політики – починаючи від поширення підприємницької ідеї і закінчуючи законодавчо-регулятивним формуванням підприємницьких структур, їх типів і підтриманням розвитку сприятливого економічного середовища. За результатами дії механізмів структурної політики зазвичай відбуваються структурні трансформації економіки.

Перш ніж перейти до наукового обґрунтування ролі структурних трансформацій у реалізації структурної політики, охарактеризуємо зміст поняття «трансформація». Дане поняття

представлено в різних контекстах і багатьма дослідниками, серед яких: Ф. Хайек [15] – як «спосіб налаштування людського буття»; Е. Тоффлер [16] – «потужна конвергенція змін»; Й. Шумпетер [17] – «креативне руйнування із щадінням радикальних інновацій»; Дж. Стігліц [18] – «перехідні процеси, які тягнуть за собою колективні дії в механізмі державного регулювання»; П. Друкер [19] – «соціальне перетворення»; Д. Белл [20] – «міра необхідних змін, організована на засадах якісного відбору». Спільним для авторів у баченні змісту трансформацій є те, що усі вони наголошують на ефекті, процесі змін, як головній передумові якісних перетворень, удосконалення способу виробництва і системи організації суспільних відносин на засадах інноваційності.

Науковці ведуть мову про трансформацію із самого початку усвідомленого позиціонування науки як головної рушійної сили науково-технічного прогресу. Тобто на кожному з етапів цивілізаційного «прориву» як от: до індустріальне, індустріальне. Постіндустріальне суспільство, мали місце визначення цього поняття. Наприклад: Д. Белл зазначив, що при переході з індустріального у постіндустріальне суспільство, трансформації відбулися завдяки науково-технічному прогресу в царині засобів накопичення і передачі інформації [20]; П. Друкер [19] величезного значення надавав системі цінностей людини, зокрема у подоланні монополії приватної власності [19]. Спільною ознакою ц їхніх твердженнях є те, що переважає думка про наслідування трансформацією якісно нових здобутків тієї системи, на зміну якої трансформація спрямована. Але слід зауважити, що трансформація набуває якостей, відповідних до структурної політики, здійснюваної державою в межах чітко визначених цілей цієї політики. При цьому дані цілі у своїй реалізації не завжди забезпечують якість, прийнятну для суспільства, інколи навпаки або лише для представників правлячого класу – творців ідеології трансформацій.

Механізм структурних трансформацій є проекція структурної політики, тобто у його функціонуванні реалізуються пріоритети, визначені державою, обрані за базу для досягнення визначеного результату в економіці, соціумі, господарській діяльності суб'єктів економічних відносин тощо.

Логіка ж формування засад структурної політики спирається на теоретико-методологічну базу структурних трансформацій. Тобто методичні узгодження змісту і теоретичних засад структурної політики відповідним чином спираються на методологічні положення теорії структурних трансформацій економіки. Загалом між структурною політикою і структурними трансформаціями має місце причинно-наслідковий зв'язок на практиці й логічна взаємодоповнюваність в теорії питання. В згаданому контексті представлення теорії питання, вважаємо за необхідне більш глибоко розкрити теорію трансформацій економіки, спираючись на методологічну базу дослідження структурної політики, представлену у попередніх параграфах розділу.

Представлена також безпекова концепція трансформацій, зокрема А. Гуменюк [21] у цьому контексті розкриває основи структурно-інституціональних трансформацій. Він вважає. Що в науковому плані і на практиці, трансформації слід розглядати як всеохоплюючий процес, який займає не лише окремі або загальні механізми розвитку суспільства, держави. Економіки, а їхню функціональну основу – структурно-інституціональний базис [21]. З цієї позицією погоджуємося, адже дійсно, трансформації є всезагальним явищем і процесом, бо в інституціональному середовищі усе взаємопов'язано, а суспільні, економічні, ринкові процеси демонструють взаємозалежність.

Таким чином, структурна трансформація – це засіб розвитку економічної системи, що проходить еволюційно або ж революційним шляхом. Тому доцільно виділити структурну політику, яка спрямована на досягнення

цілей економіки, соціуму, організації у форматі ідеології еволюційного чи революційного розвитку, тобто безперервних поступальних змін (еволюція) чи кардинальних перетворень (революція). Еволюційний шлях характерний для держав, розвиток яких відбувається в рамках усталеної моделі взаємодії продуктивних сил та розвитку виробничих відносин, революційний – для тих, які здійснюють кардинальні фундаментальні трансформації, аж до зміни моделі економічного порядку. Приклад – революційні перетворення в економіці України в процесі переходу від командно-адміністративної до ринкової моделі.

На думку відомого вітчизняного дослідника теоретико-методологічних засад структурних трансформацій економіки С. А. Єрохіна [22]: «Проблема структурної трансформації є загальносвітовим явищем. Вона виникла відтоді, коли продуктивним силам «стало тісно» в межах існуючих виробничих відносин» [22, с. 12]. У продовження можна сказати, що структурні трансформації відбувалися завжди, адже в тій чи іншій мірі зумовлені еволюцією людства, його надбаннями щодо способу виробництва, досягнень науково-технічного прогресу тощо. Структурні трансформації є результат суперечностей у розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, а також наслідок структурної політики держави, спрямованої на досягнення визначеного соціально-економічного ефекту.

Сучасна ідеологія формування теоретико-методологічних основ структурних трансформацій змодельована на базі концепції економіки розвитку, яка представлена в рамках сталого розвитку. В рамках цієї моделі існує консенсус між наукою і практикою, який полягає у необхідності всебічного забезпечення ощадливого використання ресурсів природи для збереження можливостей комфортного життя на планеті для прийдешніх поколінь. Цьому підпорядковано теорію структурних трансформацій і теорію структурної політики.

Трансформації, реалізація структурної політики, як доводить наука, мають здійснюватися із урахуванням можливості стабілізації навколишнього середовища, збереження екології, ощадливого використання енергетичних ресурсів та сировини для виробництва товарів.

Виділяють економічну, соціальну, екологічну, галузеву, глобальну трансформацію життєвого простору, що аналогічно можна вважати сферою структурної політики, але при цьому існує її «сферичний» поділ (у сфері: підприємництва, інноваційної діяльності тощо).

В результаті трансформацій структури економіки, зумовлених об'єктивними законами розвитку економіки і структурною політикою держави, забезпечується становлення суспільно визнаного способу виробництва. Вважається, що «поняття «трансформація» може бути визначене як зміна структури будь-якої речі в рамках процесу що самоорганізується..., від поняття «розвиток» поняття «трансформація» відрізняється лише тим, що чітко вказує на форму перебігу прогресивного процесу [22, с. 13-14]. Ми ж вважаємо, що трансформація це перш за усе перетворення, зміна структури, засад розвитку і функціонування системи (економічної, соціальної, політичної) під дією об'єктивних чи суб'єктивно зумовлених чинників.

Економіка, соціум, політична система, завжди перебувають у стані еволюційно зумовленої трансформації, адже людство постійно самоудосконалюється, формуючи нові якості продуктивних сил, розвитку виробничих відносин, що видозмінює структуру економіки і перш за усе відношення людини до матеріальних благ. Таким чином трансформацію вважаємо природним процесом, який зумовлений логікою розвитку людства в контексті необхідності пошуку способів максимального задоволення потреб, що зростають в геометричній прогресії.

На шляху й в процесі структурних трансформацій, у тому числі під впливом

заходів структурної політики, задіяні революціоністські сили, до яких ми відносимо перш за усе результати науково-технічного прогресу. В процесі наукового пізнання світу, людина вела і веде діяльність з постійного пошуку шляхів придбання засобів для існування, вибудовуючи ідеологію економічної поведінки, а значить структурної політики здійснення структурних трансформацій. Історично-зумовленою предтечою структурних трансформацій завжди були науково-технічні революції, а структурна політика розроблялася і здійснювалася їм на угоду, як забезпечуючий фактор.

Структурна трансформація як процес, особливий стан системи, у тому числі економічної, уособлює зміни якості, організаційної моделі, способу взаємодії. Вона зумовлена структурною політикою, здійснюється у просторі і часі, передбачає досягнення певного рівня ефективності.

Трансформації і відповідну структурну політику слід також пов'язувати з етапами розвитку людської цивілізації: доіндустріальне; індустріальне; постіндустріальне або інформаційне суспільство. Головною метою їх побудови, а значить реалізації структурної політики було (є) набуття людиною багатства, у тій чи іншій визнаній у відповідну епоху формі – гроші (епоха меркантилізму); нагромадження товарів (епоха класичного, саморегульованого ринку); раціонально розподілені інвестиції, праця і капітал (епоха ринку регульованого державою); інтелект (сучасність – інформаційне суспільство). Сьогодні визначальною ціллю структурної політики будь-якої держави, тобто мотивацією структурних трансформацій безумовно є накопичення, поліпшення якості інтелектуального капіталу. Його стан, розвиток і функціонування – основний індикатор структурної політики, наслідок структурних трансформацій.

Висновки. Структурні трансформації наслідують еволюційний контекст і зумовлені циклічністю розвитку економіки, соціуму,

держави. Структурна політика ж за статусом, проблемами або ж складовими еволюції методологічним позиціонуванням, може людини безумовний і беззаперечний, тому виступати причиною трансформації, а за ми враховуємо його при розробці методології певних інших умов – наслідком. дослідження агроекономічних процесів
Взаємозв'язок між цими явищами, зокрема.

Література:

1. Гражевська Н. І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки / Н. І. Гражевська // Економічна теорія. – 2007. – № 4. – С. 19-29.
2. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 104 с.
3. Геєць В. М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 2. – С. 9-36.
4. Структурні зміни та економічний розвиток України / за ред. Л. В. Шинкарук; Ін-тут екон. та прогнозування. – К. : ВПЦ «Експрес», 2011. – 696 с
5. Лупенко Ю. О. Системні трансформації аграрного сектору економіки / Ю. О. Лупенко // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 49-51.
6. Лопатинський Ю. М. Трансформація аграрного сектору: інституціональні засади : монографія / Ю. М. Лопатинський. – Чернівці : Рута, 2006. – 344 с.
7. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія // Економіка України. – 2012. – № 10. – С. 24-33.
8. Кирилюк Є. М. Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях / Є. М. Кирилюк, А. М. Прощаликіна // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 4. – С. 172-179.
9. Смит Адам. Исследование о природе и причинах богатства народов / Адам Смит ; [пер. с англ. П. Ключкина]. – Москва : Эксмо, 2016. – 1056 с.
10. Рикардо Д. Начала политической экономии // Классика экономической мысли. – ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. – С. 403 – 479.
11. Кене Ф. Обрані економічні добутки / Ф. Кене. – М. : Соцекгиз, 1990. – 590 с.
12. Маркс К. Экономико-философские рукописи / К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – Т. 42. – С. 41 – 174.
13. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.
14. Росту У. У. Политика и подъем роста. – М.: Прогресс, 1973. – 213 с.
15. Хайек Ф. Дорога к рабству / пер. с англ. М. Гнедовский, И. Пильщиков. – М. : Новое издательство, 2005. – 264 с.
16. Тоффлер Э. Метаморфозы власти : пер. с англ. / Э. Тоффлер. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 669 с.
17. Шумпетер И. А. Теория экономического развития / И. А. Шумпетер. – М. : Финансы и статистика, 1982. – 524 с.
18. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции. – М. : Мысль, 2003.
19. Друкер П. Ф. Энциклопедия менеджмента : пер. с англ. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2004. – 432 с.
20. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования : пер. с англ. – М. : Academia, 2004. – 788 с.
21. Гуменюк А. М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія / Анатолій Маркович Гуменюк. – К. : НІСД, 2014. – 468 с.
22. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : монографія. – К. : Видавництво «Світ знань», 2002. – 528 с.

References:

1. Hrazhevskya, N. I. (2007), “Reflection of transformation processes in system of socio-economic dynamics categories”, *Ekonomichna teoriia*, vol. 4, pp. 19-29.
2. Bodrov, V. H. (2002), *Transformatsiia ekonomichnykh system: kontseptsii, modeli, mekhanizmy rehuliuвання ta upravlinnia* [Transformation of economic systems: concepts, models, mechanisms of regulation and management], UADU, Kyiv, Ukraine.
3. Heiets, V. M. (2005), “Institutional transformations and social development”, *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 2, pp. 9-36.
4. Shynkaruk, L. V. (Ed.) (2011), *Strukturni zminy ta ekonomichni rozvytok Ukrainy* [Structural changes and economic development of Ukraine], VPTS «Ekspres», Kyiv, Ukraine.

5. Lupenko, Yu. O. (2007), "System transformations of the agrarian sector of economy", vol. 5, pp. 49-51.
6. Lopatynskiy, Yu. M. (2006), *Transformatsiia aharnoho sektoru: instytutsionalni zasady: monohrafiia* [Transformation of the agrarian sector: institutional foundations: monograph], Ruta, Chernivtsi, Ukraine.
7. Chukhno, A. A. (2012), "Modernization of the economy and economic theory" *Ekonomika Ukrainy*, vol. 10, pp. 24-33.
8. Kyryliuk, Ye. M. and Proshchalykina, A. M. (2011), "Research methodology of studying of the transformation processes of economic systems in modern theories", *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, vol. 4, pp. 172-179.
9. Smit, A. A. (2016), *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* [Study on nature and causes of the wealth of peoples], Eksmo, Moscow, Russia.
10. Rikardo, D. (2000), *Nachala politicheskoy ekonomii* [Beginnings of political economy], EKSMO-PRESS, Moscow, Russia.
11. Kene, F. (1990), *Obrani ekonomichni dobutky* [Selected economic results], Sotsekgiz, Moscow, Russia.
12. Marks, K. and Engels, F., *Ekonomiko-filosofskie rukopisi* [Economic and philosophic manuscripts], 2nd ed, Sochi, Russia, pp. 41-174.
13. Keynes, Dzh. M. (2007), *Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg. Izbrannoe* [General theory of employment, interest and money. Favorites], Eksmo, Moscow, Russia.
14. Rostou, U. U. (1973), *Politika i podem rosta* [Policy and growth], Progress, Moscow, Russia.
15. Khayek, F. (2005), *Doroga k rabstvu* [Road to slavery], Novoe izdatelstvo, Moscow, Russia.
16. Toffler, E. (2003), *Metamorfozy vlasti* [Metamorphosis of power], OOO "Izdatelstvo AST", Moscow, Russia.
17. Shumpeter, I. A. (1982), *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya* [Theory of economic development], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
18. Stiglits, Dzh. (2003), *Globalizatsiya: trevozhnye tendentsii* [Globalization: disturbing trends], Mysl, Moscow, Russia.
19. Druker, P. F. (2004), *Entsiklopediya menedzhmenta* [Encyclopedia of management], Izdatelskiy dom "Vilyams", Moscow, Russia.
20. Bell, D. (2004), *Gryadushchee postindustrialnoe obshchestvo. Opyt sotsialnogo prognozirovaniya* [The future postindustrial society. Experience of social forecasting], 2nd ed, Academia, Moscow, Russia.
21. Humeniuk, A. M. (2014), *Bezpeka strukturno-instytutsionalnoi transformatsii ekonomiky rehionu: teoretychni osnovy ta prykladni aspekty: monohrafiia* [Security of structural and institutional transformation of the region's economy: theoretical foundations and applied aspects: monograph], NISD, Kyiv, Ukraine.
22. Yerokhin, S. A. (2002), *Strukturna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichnyi aspekt)* [Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspect)], Vydavnytstvo "Svit znan", Kyiv, Ukraine.

